

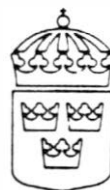
Motion till riksdagen

1989/90:Jo77

av Olof Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:146

Livsmedelspolitiken

Mot.
1989/90
Jo77

Innehållsförteckning	
Sammanfattning	3
Livsmedelspolitik eller jordbrukspolitik	4
Land ska inte med "LAG" byggas	4
Minst 100% av svensk konsumtion	5
USA	6
Vår gemensamma framtid	6
POLITISKA MÅL FÖR JORDBRUKET	7
Jordbruket ska vara miljövänligt och effektivt	8
Naturrensberedskap och försörjningsberedskap	8
Konsumentmål	9
Regionalpolitiskt mål	10
Lönsamhetsmål	10
REGLERINGSÅRET 90/91	11
Bordet borde vara städad	11
OMSTÄLLNINGSPERIODEN (91/92 – 95/96)	12
Gränsskydd	12
Exportfinansiering	13
Spannmål	14
Oljevaxter	14
Vallfrö	15
Fabrikspotatis	15
Socker	16
Mjolk	16
Antalet mjölkkor	16
Kött	17
Får- och lammkött samt get	17
Ägg	18
Omställningsstödet	18
Arrendatorernas situation	19
En kraft i miljöarbetet	19
Extensiv betes- och vallproduktion	20
Landskapsvård	21
Alternativ odling	21

Regionalpolitiken	22	Mot. 1989/90
Skuldsatta jordbrukare	22	Jo77
Omställningskommission	22	
Kooperativ samverkan	22	
Sociala satsningar	23	
Miljösatsningar	23	
Behov av sektorsmedel	24	
KMÅ och SMAK	24	
Prisstödet till jordbruket i norra Sverige	24	
Hemställan	25	

Sammanfattning

Det framtida jordbruket ska vara långsiktigt, uthålligt och ha en produktionsförmåga så att insatta resurser ger hög avkastning. Ett sådant jordbruk är både effektivt och miljövänligt. Centern anser att man utifrån detta mål ska forma jordbrukspolitiken.

Propositionen saknar ett helhetsperspektiv. Regeringen har i sitt förslag till livsmedelspolitik inte förmått sätta in jordbrukspolitiken i ett större sammanhang. Den har bortsett från många viktiga faktorer som livsmedelskvalitet, ekologiska sammanhang, miljöförändringar, sårbarhet, det öppna landskapets betydelse och landsbygdens utveckling. Regeringen har inte heller tagit hänsyn till försörjningssituationen i världen, med minskande produktion och ökande konsumtion.

Jordbrukspolitiken måste ta hänsyn till att en förändrad miljö- och naturresurssituation kan leda till nya typer av försörjningskriser. Livsmedelsförsörjningen måste tryggas såväl i fred som under avspärrning och krig.

Konsumenterna ska garanteras livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. En sänkt matmoms skulle ge rimligare livsmedelspriser. Jordbruket ska vara miljövänligt. Samma krav ska ställas på importerade och svenska livsmedel. Det måste också gälla produktionsmetoderna.

Det svenska odlingslandskapet är ett kulturarv som har ett värde i sig. Det är därför viktigt att jordbrukspolitiken medverkar till att odlingslandskapet bevaras. Grunden ska vara att odlingsjorden brukas och kan nyttjas för framtida behov.

Förändringarna i jordbrukspolitiken måste leda till förbättrad lönsamhet i näringen. Detta gäller såväl en rimlig långsiktig förräntning på investerat kapital, som en rimlig ersättning för utfört arbete. Jordbrukspolitiken måste kunna ge utrymme för utveckling och expansion.

Jordbruket ska utvecklas, inte avvecklas. Omställningen ska ge satsning på grödor för energi- och industriråvaror. Biobränslen måste få stor betydelse i en ny energi- och trafikpolitik. Jordbruket bidrar därmed till att styra in samhället i ett miljövänligt råvaruflöde.

Ett väl fungerande jordbruk är en grundförutsättning för en levande landsbygd och ett öppet landskap. Omställningen av jordbruket måste utnyttjas för att utveckla landsbygden som livsmiljö. För att slå vakt om familjejordbruket och om sambandet boende/brukande har vi under allmänna motionstiden fört fram förslag om ändringar i jordförvärvslagen.

1990 års jordbrukspolitiska beslut kommer att innebära den största omvälvningen av näringen sedan 1930-talet. Vi anser att det är ett angeläget samhällsansvar att omställningen sker på ett för lantbruket och dess utövare betryggande sätt. Centern anser att det är viktigt att ta tillvara de goda möjligheterna att utveckla jordbruket.

Centern föreslår att jordbruksutskottet tar direkt kontakt med näringen så att riksdagen kan fatta beslut om nivån för kompensation. Regeringen har inte förhandlat utan lagt fram ett ensidigt förslag för regleringsåret 1990/91.

Jordbruket ska utvecklas genom satsning på industri- och energigrödor. I motionen avisas en omfattande skogplantering och föreslås att 2,5 miljar-

der kr utnyttjas för stöd till bioenergianvändning. Centern föreslår att två etanolfabriker byggs för att få fram miljövänliga drivmedel.

Centern slår vakt om det öppna landskapet. I skogs- och mellanbygderna ska 300 milj kr utgå till extensiv vall- och betesdrift. Landskapsbidraget ska höjas till 250 milj. Till naturvårdsåtgärder i landskapet. NOLA, ska 40 milj kr anslås. Norrlandsstödet bör ökas så att jordbruket i norra Sverige får 180 milj kr i inkomstförstärkning.

Bra och billig mat ska konsumenterna få genom sänkt moms på maten och genom kvalitetsmärkningen. Regeringens förslag riskerar att leda till sänkt livsmedelskvalitet.

Stöd till export ska utgå under omställningsperioden och kvarstå så länge omvärlden (EG) har kvar sådant system. Svenska produkter ska kunna konkurrera på lika villkor. Det svenska gränsskyddet får inte ensidigt minskas.

Omställningen ska ske under en femårsperiod. En omställningskommision ska fortlöpande följa upp omställningen och föreslå åtgärder så att omställningen leder till en utveckling av jordbruket med förbättrad lönsamhet och en trygg och miljövänlig produktion.

Livsmedelspolitik eller jordbrukspolitik

Vi anser att det behövs en särskild jordbrukspolitik. Jordbrukspolitik innefattar de åtgärder som vidtas från samhällets sida för att påverka näringen och därmed de som arbetar inom näringen. I propositionen behandlas så gott som uteslutande vad man avser med jordbrukspolitik, men den benämns där livsmedelspolitik.

Redan 1983 års livsmedelskommitté fick i uppdrag att ge förslag till en samlad livsmedelspolitik. Ambitionen var att den skulle beröra allt från jord till bord, dvs hela produktionskedjan. Den ambitionen var vällovlig, men utredningen presenterade den gången inga förslag utom för själva jordbruket. Inte heller denna gång har utredningsarbetet påverkats av att namnskylten har bytts från jordbrukspolitik till livsmedelspolitik.

Vi anser att det också behövs en särskild livsmedelspolitik. Därför bör en översyn göras av livsmedelskedjan efter primärproduktionen. Översynen bör gälla konkurrenssituationen i handelsledet, prissättning i de olika leden, marknadens effektivitet, livsmedelskvalitet m m.

Land ska inte med "LAG" byggas

Propositionen har sin grund i den arbetsgrupp (LAG) som presenterade sitt förslag i oktober 1989. Centerns representant avgav ett särskilt yttrande, vilket var den möjlighet som fanns att markera sitt alternativa förslag till jordbrukspolitiken.

Förslagen från arbetsgruppen har fått skarp kritik i remissomgången. Det var väntat. Arbetsgruppens förslag byggde nämligen på en ofullständig analys och konsekvensanalyser saknades. Förslaget utgick från ett strikt nationalekonomiskt synsätt. Detta gjorde att faktorer såsom livsmedelskvalitet, sårbarhet, ekologiska sammanhang, miljöförändringar och hänsyn till naturresurser sköts i bakgrunden.

Utredningen saknade också ett helhetsperspektiv. Under senare år har en mängd lagar med betydelse för jordbrukssektorn införts eller genomgått stora förändringar. Det gäller skötselagen, miljöskyddslagen, naturresurslagen, den nya djurskyddslagen och jordförvärvslagen. Dessutom har förslag till en ny regionalpolitik presenterats. Till detta kommer förslaget till ny skattepolitik som i hög grad påverkar de ekonomiska villkoren för jordbruket.

I LAGs huvudförslag var utgångspunkten att minska den svenska livsmedelsproduktionen till inhemsk konsumtionsnivå och att åstadkomma detta med prispress. Ett sådant förfaringsätt, dvs reducerad volym till kraftigt reducerat pris, skulle innebära en katastrof för det svenska jordbruket och för den svenska landsbygden.

Det förefaller nu som om regeringen övergivit denna tanke. Vi anser att den sk överskottsarealen ska nyttjas för annan produktion och därmed bör inte heller någon prispress på livsmedelsproduktionen behöva komma till stånd. Det verkar som om regeringen närmar sig denna vår ståndpunkt.

En förutsättning för att en avreglering av de interna marknadsregleringarna inte ska leda till överskott och prispress på den svenska produktionen är emellertid att omställningsåtgärderna lyckas och blir tillräckligt omfattande.

Utformningen av jordbrukspolitiken är av intresse inte bara för näringen, utan för hela svenska folket. Det öppna landskapet måste bevaras. Regeringen föreslår olika stödformer för att ställa om 500 000 ha till annat än livsmedelsproduktion, framförallt genom skogsplantering. Detta hotar skogs- och mellanbygderna. Centern vill bevara odlingslandskapet bl a genom att stimulera energi- och industriråvaruproduktion och genom övergång till extensiv betesdrift.

Exportmöjligheterna för säsons- och årsmånsvariation, liksom överskott som uppkommer pga utbytesimport måste tryggas. Klara uttalanden från EG tyder på att man där kommer att ha kvar ett exportstöd även efter att GATT-förhandlingarna är avslutade. Sverige måste behålla ett exportfinansieringssystem så länge omvärlden har det.

Bordet borde ha varit städat. Eftersom prisregleringen inte upphör förrän i juli 1991 borde året 1990/91 hanterats som tidigare, dvs förhandlingar med näringen om hur mycket medel som jordbruket skulle behöva tillföras. För regeringen är det en dålig början på omställningen av svenskt jordbruk att inte klara tidigare åtaganden.

Minst 100% av svensk konsumtion

Målen som de uttrycks i propositionen är i flera fall motstridiga och kan vara svåra att uppfylla. Den inhemska jordbruksproduktionen ska enligt propositionen efter omställningsperioden vara 100%, men inte mer. Minskning av produktionen kan inte vara ett mål i sig. Vi anser att om svenskt jordbruk är bra på att producera vissa livsmedel bör man på dessa områden på sikt kunna konkurrera på världsmarknaden.

Det finns anledning att i detta sammanhang se på hur omvärlden hanterar motsvarande problem. Grundprincipen för EGs jordbrukspolitik är att uppnå minst självförsörjning beträffande kött och mjölk. Overproduktionen

regleras med hjälp av sk budget- och produktivitetstabilisatorer. EG eftersträvar en sammanhållen lösning och är berett att dra ner sitt exportstöd, men inte att helt avskaffa det. Utsatta delar av jordbruket kommer att till en del skyddas mot effekterna. Avregleringen kombineras med ett säkerhetsnät med bl a inkomststöd och satsning på andra grödor. EG kommer även i framtiden att vara en stor exportör av livsmedel.

Mot. 1989/90
Jo77

USA

USA, som är en stor exportör av livsmedel, har i GATT-förhandlingarna drivit kravet på ökat marknadstillträde mycket hårt. I den nya jordbrukspolitikken ökar man nu stödet till jordbruket, tar jordbruksarealer i produktion och satsar på ökad produktion.

Åtgärderna i EG och USA kan leda till en viss ökning av utbudet på världsmarknaden de närmaste åren, men bör framför allt ses som en förberedelse för en världsmarknad med större efterfrågan.

Om svenskt jordbruk i detta läge lämnades utan stöd från samhället skulle det snabbt kunna konkurreras ut av de stora exportörerna. Detta är naturligtvis orimligt ur beredskapssynpunkt, men skulle även bli dyrt för konsumenten om världsmarknaden blir en bristmarknad mot slutet av 90-talet som många befarar.

Vår gemensamma framtid

Propositionen saknar ett realistiskt internationellt miljöperspektiv som leder till en felaktig slutsats vad gäller försörjningsförmågan.

Världskommissionen för miljö och utveckling skriver i sin rapport från 1987 att världens lager av spannmål motsvarar ca 20% av den årliga konsumtionen. Av detta kontrollerar u-länderna ca en tredjedel och i-länderna två tredjedelar. Kommissionen betonar att livsmedelslager är avgörande för att kunna klara bristsituationer.

Inriktningen på lång sikt måste vara att ge u-länderna stöd så att de kan bygga upp en egen produktion av livsmedel. Det innebär stöd till primärproduktionen, dvs jordbruk, men även till lager, distribution m m. På kort sikt måste även i-länderna hålla lager av viktiga förnödenheter som kan användas vid katastroftillstånd.

Händelserna i Östeuropa gör att läget på världsmarknaden är osäkert. Rumänien har t. ex. stoppat all sin livsmedellexport och konsumerar nu allt man producerar inom landet. Öststatshandeln med vete sjönk drastiskt under 1988/89, men beräknas vara kvar på ungefär samma nivå under 1989/90.

I Sovjet börjar miljöförstörelsen att sätta djupa spår i livsmedelsförsörjningen. Markförstörelsen är stor genom enorma bevattningsföretag vid bomullsodlingar. Stora arealer har försaltats och förgiftats av tungmetaller. Aralsjöns medelvattenstånd har sjunkit med 12 meter och är en av de ekologiska katastrofer som blivit kända. För fyra år sedan inträffade Tjernobykatakstrofen. Den radioaktiva smittan från kärnkraftsolyckan gjorde lika mycket mark obrukbar som hela den svenska åkerarealen.

Försörjningssituationen i världen försämras. Lagren av livsmedel minskar

sedan några år. De ligger nu på en nivå som precis räcker för de insatser som kan behövas för katastrofhelp. Vetelagren minskar främst i exportländerna, medan importländerna ökar sina lager något, av rädsla för ökade priser. Detta kan vara en anledning till att lagerminskningen är procentuellt större i exportländerna än globalt sett.

En hållbar livsmedelspolitik kan inte enbart grundas på nationalekonomiska överväganden utan måste främst ta hänsyn till jordens avkastningsförmåga och människornas behov. Över hälften av mänsklighetens föda baseras på spannmål. Sedan 1981 har världens åkerareal minskat varje år. Sedan 1986 har skördarna sjunkit. År 1987 räckte spannmålslagren i 101 dagar. År 1989 räckte de bara i 54 dagar. På kort sikt kan man med ledning av dessa data dra slutsatsen att många länder av skiftande anledningar kommer att tvingas till import. På längre sikt är läget ännu mer alarmerande. Många områden som idag används till produktion av livsmedel kan komma att helt slås ut. FAO bedömer försörjningsläget som ytterst allvarligt och har under flera år uppmanat världens regeringar att öka spannmålsproduktionen.

Världskommissionen för miljö och utveckling har å sin sida uppmanat världens länder att utarbeta aktionsplaner för att leva upp till de av FN antagna ambitionerna. Det ansedda forskningsinstitutet World Watch Institute konstaterar i sin senaste årsredovisning, State of the World 1990, att svälten åter bankar på dörren. Vi står inför nya problemkomplex, säger man, och föreslår helhetstänkande och långsiktiga strategier för att få världens livsmedelsförsörjning under kontroll.

Men den svenska regeringen driver en jordbrukspolitik som om vi vore isolerade från en hungrande värld. Den tycks heller inte ha insett att stora miljöproblem hotar livsmedelsförsörjningen både globalt och i vår närmaste omgivning. Centern avvisar regeringens produktionsmål för jordbruket och föreslår att Sverige utarbetar ett program för hur man kan bidra till en uthållig utveckling, i enlighet med FNs ambitioner.

Nordiska rådets internationella havsföreningenskonferens 16-18 oktober 1989 uppmanade deltagarländernas regeringar "att säkerställa att internationella överenskommelser (exempelvis GATT:s jordbruksavtal) till fullo beaktar de miljömässiga konsekvenserna av sådana överenskommelser." Vi anser att detta måste leda till att den svenska regeringen i de förhandlingar som nu sker inom GATT hårdare driver miljökraven. Eventuella överenskommelser får inte leda till att frihandel sätts före de miljöpolitiska målsättningarna. Det innebär att Sverige i förhandlingarna ska betona det som i GATT-överenskommelsen från april 1989 benämns som sanitära och fytosanitära regler.

Diagram över världens totala spannmålslager i procent av förbrukning. (Se bil 1).

POLITISKA MÅL FÖR JORDBRUKET

Centern anser att samhället måste sätta upp långsiktiga mål för jordbrukspolitiken. Jordbruket är en biologisk näring som mer styrs av naturens gränser än av marknaden. Produktion av spannmål eller potatis kan inte jämföras

med produktion av bilar eller muttrar. Den biologiska produktionen ställer speciella krav på producenten och på långsiktighet i de politiska besluten. Propositionens mål är ur denna synpunkt allt för vaga och svaga.

Mot. 1989/90
Jo77

Jordbruket ska vara miljövänligt och effektivt

Framtidens samhälle måste utnyttja det naturliga kretsloppet. Centern arbetar för att naturresurserna ej får förbrukas snabbare än naturen förmår producera nya. Marken ska utnyttjas för att producera livsmedel men även för nya miljövänliga industri- och energigrödor. Jordbruket ska vara en kraft i miljöarbetet.

Miljöförstöringen drabbar jordbruket. Det är nödvändigt att luftföroreningarna som hotar markens produktionsförmåga upphör.

Jordbruksproduktionen orsakar också miljöproblem. Det är nödvändigt att bringa ner läckaget från jordbruket, så att växtnäringen stannar på åkern och i växterna. Åkermarken måste vara bevuxen under så stor tid av året som möjligt för att minska läckage av kväve. Jordbruket ska vara effektivt i produktionen så att begränsade insatsmedel ger en intensiv produktion.

Det svenska odlingslandskapet är ett kulturarv som har ett värde i sig. Jordbrukspolitiken måste utformas så att odlingslandskapet bevaras. Därför måste jorden och odlingslandskapet nyttjas och hävdas. Den genetiska variationen hos flora och fauna måste bevaras.

Naturresursberedskap och försörjningsberedskap

Miljösituationen i världen försämras ständigt. Försurning, förgiftning och klimatförändringar kan snabbt leda till att ekosystemets produktionsförmåga inte kan upprätthållas. Det finns redan tecken på att sämre skördresultat kan ha ett samband med detta förhållande.

Det är med anledning av detta angeläget att väl värda den resurs som jordbruksmarken utgör. Det gäller naturligtvis även i Sverige. Med hänsyn till en förändrad miljö- och naturressituation kan en försörjningskris uppstå. Beredskapshänsyn är idag sannolikt än mer motiverade av dessa skäl än av rent militära hot.

I 1985 års beslut formulerades målet "att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärrning och krig". I 1987 års försvarspolitiska beslut utgick man från att en konflikt varar under en kortare period. Med det som utgångspunkt sänktes målsättningen inom livsmedelsberedskapsområdet.

Senare internationella konflikter har visat att konfliktsituationer kan bestå under en längre tid. Förstörelsekraften i moderna krig gör att man måste räkna med ett längre efterkrigsskede med stora försörjningsproblem. Livsmedel är avgörande för att klara en krissituation under en längre tid, och den geografiska fördelningen av livsmedelsproduktionen är särskilt viktig. Den nu föreslagna jordbrukspolitiken omöjliggör den tidigare beredskapspolitiska målsättningen att jordbruksproduktionen skall vara väl differentierad över hela landet. Vi anser att all brukningsvärd åker måste bevaras. Vi vill i detta sammanhang särskilt framhålla att det krävs en speciell planering av storstädernas livsmedelsförsörjning vid en krissituation.

Möjligheterna att producera gödselmedel är centralt för att kunna upprätthålla en livsmedelsberedskap. 1987 års försvarspolitiska beslut utgick också från att ammoniak till kvävegödselmedel skulle kunna produceras i industrikombinatet i Nynäshamn. Centern reserverade sig mot detta, eftersom det var ett osäkert antagande. Det har visat sig att den utveckling vi befarade har besannats. Enligt de senaste planerna kommer ammoniaktillverkning inte att ingå i NEX-projektet i Nynäshamn. Centern föreslår därför att ÖCB och Jordbruksnämnden ska klargöra hur behovet av kvävegödselmedel kan tryggas. Detta understryker ytterligare behovet att bevara all åkermark.

Konsumentmål

Konsumentens intresse för livsmedelskvalitet ökar. Under senare år har kvalitetsbegreppet vidgats till att gälla det totala förtroendet för livsmedelsproduktionen. Det handlar inte längre endast om renhet i egentlig mening som frihet från främmande bakterier och rests substanser från kemiska preparat. Det handlar i dag i ökad omfattning också om en etisk värdering av produktionen:

- hur miljö, växter och djur hanteras under produktionen
- vilka insatsvaror och tillsatser som används
- hur mat förpackas, lagras och transporteras.

Vi anser att konsumenterna ska garanteras livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. Råvarukostnaderna svarar för en liten del av livsmedlets slutpris, därför spelar bondens arbetsersättning liten roll för det pris som konsumenten möter. I såväl förädlings- som grossistleden finns en betydande koncentration och i detaljhandelsledet en överetablering. Livsmedelshandeln domineras idag av tre stora block. Dessa förhållanden kan medverka till att priserna har stigit mer på livsmedelsområdet än på andra områden. Som tidigare redovisats finns det anledning att få dessa samband bättre belysta.

Centern har, senast med anledning av proposition 1989/90:111 om skatter, fört fram kravet på sänkt matmoms. Det vore ett sätt att få ett rimligare livsmedelspris. Om inte vårt förslag om sänkt moms på basmat till 12,87% vinner majoritet i riksdagen, anser vi att livsmedelssubventionerna ska vara kvar i sin nuvarande omfattning på 1.475 mrd kr. och inte som regeringen föreslår minskas med 719 milj kr.

Vi anser att konsumenterna ska ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, där skillnaderna kan avse exempelvis smak, ursprung, produktionssätt eller förädlingsgrad. Vi vill dock i detta sammanhang poängtera att vi inte kan acceptera produktionsmetoder som är oetiska eller direkt skadliga för konsumenterna bara för att ge valfrihet. Livsmedel som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt ska därför ej få importeras.

Svenska livsmedel håller en hög kvalitet i en internationell jämförelse. Det beror bl a på att Sverige har klimatiska förutsättningar för produktion med mindre användning av kemiska bekämpningsmedel än många andra länder. Sverige har dessutom längre gående restriktioner vad gäller användningen av kemiska bekämpningsmedel, medicin till djur m m än många länder som vi importerar från.

Vi anser att ett folkhälsomål bör formuleras som ett delmål i konsumentmålet. Därigenom skulle det bli lättare att utforma livsmedelskriterier och även se om livsmedelsproduktionen motsvarar de krav samhället ställer på kosten.

Regionalpolitiskt mål

”Hela Sverige ska leva” är en devis som är vägledande för centerns syn på regionalpolitiken. Ett väl fungerande jordbruk är en grundförutsättning för en levande landsbygd och ett öppet landskap.

Regionalpolitiken ska skapa likvärdiga levnadsvillkor för alla oavsett var man bor i landet. En målmedveten strävan måste vara att utveckla landsbygden som livsmiljö. En levande landsbygd med ett vitalt och differentierat näringsliv samt en fungerande service har stor betydelse för såväl landsbygdsboende som andra. Landsbygden är en resurs och har kvalitéer som måste tas till vara och utvecklas till gagn för hela Sveriges befolkning. Livskraftiga lantbruksföretag är en förutsättning för en levande landsbygd.

Det krävs en utveckling av befintliga företag utanför de areella näringarna. En omställning av det svenska jordbruket kräver insatser för att bibehålla sysselsättningen inom företaget och i bygden. Ökad självverksamhet i skogsbruket är många gånger den verksamhet som då ligger närmast tillhands. En utförsäljning av Domänverkets, holagens, kyrkans och kommunernas skogar bör ske för att tillföra det aktiva jord- och skogsbruket värdefull sysselsättning. Småindustrier, hantverk, hemslöjd, turism m. m. är exempel på verksamheter som vid sidan av jordbruket kan utgöra viktiga delar i landsbygdens näringsliv.

För jordbruket är det också viktigt att regionerna är livskraftiga. Ett jordbruksföretag klarar sig inte utan service som post, bank, sjukvård, barnomsorg, skola m. m. För att jordbruket ska kunna drivas på ett effektivt sätt i hela landet krävs att regionalpolitiken utformas så att landsbygden har en möjlighet att utvecklas.

Olika regionalpolitiska insatser måste samordnas. Det skulle därför vara lämpligt om det regionalpolitiska stödet till jordbruket utgick från en samlad regionalpolitik istället för att vara en del av jordbrukspolitiken. Det skulle då jämföras med stödet till annan industri och näringsliv.

Jordbruksproduktionen i skogs- och mellanbygderna har inte samma förutsättningar som slättbygderna. Den allmänna ekonomiska och tekniska utvecklingen förstärker dessa skillnader. Vi vill därför göra särskilda insatser för att utveckla dessa bygder.

Det norrländska jordbruket bör särbehandlas i samband med den omställning av jordbruket som avses genomföras.

Lönsamhetsmål

Inkomstmalet bör formuleras så att lantbruket får en rimlig företagsekonomisk lönsamhet. Det innebär att jordbrukaren vid normal effektivitet har rätt att kräva såväl långsiktig förräntning på investerat kapital som en ersättning för utfört arbete. Under överskådlig tid kommer Sverige att ha ett

gränsskydd som är avgörande för det svenska priset. Volymen av jordbruksproduktionen påverkas inte endast av priset, utan även av biologiska faktorer. Det bör också i fortsättningen finnas ett politiskt mål för lantbrukets inkomster. Utifrån detta kan gränsskyddets nivå diskuteras.

I den rapport från Riksrevisionsverket, som presenterades hösten 1989, visas med all tydlighet att lönsamheten i svenskt lantbruk är mycket låg. Det är därför viktigt att förändringar i jordbrukspolitiken leder till lönsamhetsförbättringar. För att lantbrukarna ska kunna fungera som företagare krävs det att de har utrymme för utveckling och expansion.

REGLERINGSÅRET 90/91

Bordet borde vara städat

Det är uppenbart att prisregleringslagen fortsätter att gälla för regleringsåret 90/91. I vår partimotion om jordbrukspolitiken från allmänna motionstiden föreslog vi att detta år borde behandlas som tidigare.

Jordbruksministern anför att anpassningsåtgärderna mot en ny politik, särskilt anpassningen av spannmålsproduktionen, bör påbörjas så snart som möjligt. Detta motiverar att regleringssystem och andra åtgärder under 90/91 blir ett led i styrningen mot en ny jordbrukspolitik, även om den formella omställningspolitiken börjar först i juli 1991.

Vi finner att jordbruksministerns argument för en snabb inriktning av åtgärderna kan vara befogade och accepterar därför resonemanget i denna del. Däremot anser vi att det finns starka skäl att hålla isär såväl hanteringsystemet som beloppen för de olika perioderna: dels regleringsåret 90/91 och dels efterföljande 4-åriga omställningsperiod, som enligt vår mening minst borde varit 5 år.

Enligt det system som tillämpats under den nuvarande jordbrukspolitiken har regeringen via Konsumentdelegationen fört förhandlingar med LRF om hur mycket medel som för det enskilda året skall tillföras jordbruket och hur dessa medel skall fördelas. Att sättet att tillföra och fördela medel för året 90/91 skiljer sig från tidigare regleringsår, hindrar inte att förhandlingar borde ha förts om medelstillskottets omfattning och eventuellt även om på vilket sätt medlen skulle läggas ut. Vi anser att ett avtal borde ha förhandlats fram.

Regeringen har detta år, i strid mot tidigare praxis, inte fört förhandlingar och lägger nu fram ett ensidigt förslag för riksdagen att ta ställning till. Bortsett från att det är svårt för riksdagen att under stor tidspress ta ställning till ett ensidigt förslag, är det inte tillfredsställande att behandla motparten efter ett halvsekels förhandlingar på detta sätt det sista egentliga regleringsåret.

Om tiden hade medgivit en sådan behandling, borde riksdagen besluta att återförvisa förslaget för regleringsåret 90/91 till regeringen med uppdrag att uppta förhandlingar i syfte att uppnå ett förhandlingsresultat som nu liksom tidigare kunde föreläggas riksdagen. För att jordbruket skall få ut sin kompensation och för att man skall känna till spelreglerna för det kommande året är nu en sådan hantering inte möjlig.

Med hänvisning till ovan anförda kritik för ensidighet finns det ej heller

anledning för oss att nu föreslå andra belopp för de olika delposterna som ingår i kompensation för 90/91. Det enda påpekande vi finner skäl att göra i detta sammanhang är att de prisreglerade grödorna kompenseras genom inkomststödet medan animalierna endast får kompensation genom sänkt foderpris. Detta innebär att i synnerhet mjölkproduktionen sackar efter ekonomiskt. Mjölkproduktionen har redan nu bl a pga tvåprissystemets avskaffande fått vidkännas ett kraftigt prisfall.

Jordbruket tillförs enligt regeringens förslag 1,4 miljarder kr för 90/91. Näringen har krävt 2,5 miljarder kr. Budgetåret 89/90 var kostnadsökningen 6% och då fick jordbruket 1,9 miljarder kr inklusive 0,7 miljarder kr som nu utbetalas retroaktivt. Senaste året har kostnadsstegringen varit 8% och då tillerkänns jordbruket ett lägre belopp.

Den enda hantering som nu är möjlig, efter regeringens försumlighet då det gäller förhandlingar med näringen, är att jordbruksutskottet i sin beredning av ärendet inhämtar så mycket fakta och synpunkter att riksdagen kan besluta om en rimlig ekonomisk ram för kompensation för stigande kostnader och för inkomstförstärkning för regleringsåret 90/91. Det innebär att jordbruksutskottet måste anordna utskottsförhör med bl a företrädare för näringen. Konsumentdelegationen och Jordbruksnämnden. Den ersättning som riksdagen fastställer anser vi ska vara nivåhöjande och därmed kvalificera till uppräknig av införselavgiften.

Systemet med kobidrag m m, som riksdagen fattade beslut om under förra året, ska fullföljas till halvårsskiftet 1990. Inflationen har dock varit högre än beräknat, vilket visar att systemet är ohållbart och urholkas. Riksdagen kommer nu att fatta beslut om ytterligare medel som avses tillföras jordbruket per ko eller per ha. Regeringen bör med hänvisning till ovanstående få i uppdrag att undersöka möjligheterna att tillföra jordbruket medel via regleringssystemet på ett sätt som kan accepteras i förhållande till rådande GATT-överenskommelse.

OMSTÄLLNINGSPERIODEN (91/92 – 95/96)

Gränsskydd

Jordbruksministern anför att ett gränsskydd i form av rörliga införselavgifter bör behållas i avvaktan på resultatet av GATT-förhandlingarna. Någon ensidig svensk neddragning av gränsskyddet skall ej ske.

Resultatet av GATT-förhandlingarna kommer att bli avgörande för anpassningen av gränsskyddet. Härvid bör man – som jordbruksministern påpekar i propositionen – göra en anpassning i reala termer enligt den modell som föreslagits från Norden och EG, varvid tidigare sänkningar från 1986 får tillgodoräknas. Därigenom kommer en justering av de olika ländernas gränsskydd att ske till en nivå varifrån eventuella framtida multilaterala sänkningar skall göras. Enligt den s.k. PSE-metodiken (Producers Subsidy Equivalent) som används av OECD för att bedöma stödet har stödet i Sverige, mätt i reala termer, mellan 1986 och 1989 sjunkit från 60% till 44% eller med mer än 5 miljarder kr. Det utrymme som här skapats är viktigt att notera. Detta är viktigt med hänsyn till att det sannolikt under 1991 blir aktuellt

att helt eller delvis omvandla det under GATT-förhandlingarna använda avlänkade men nivåhöjande stödet till jordbruket till gränsskydd.

I den GATT-överenskommelse som Sverige accepterat medges också ett undantag för länder med hög inflation. Med nuvarande inflationstakt torde Sverige räknas dit. Undantaget innebär att skyddet också får justeras pga den inhemska prisnivån, i annat fall urholkas jordbrukarnas under ärens lopp tillförhandlade ersättningsnivå.

Gränsskyddsnivån måste också förbli opåverkad om internavgifterna, t ex slaktdjurs- och handelsgödselavgifter, minskar eller försvinner. Detsamma gäller också vid sänkningen av de garanterade spannmålspriserna och borttagandet av inlösengarantin. Inte heller får den aviserade förändringen av spannmålspriset redan 1990/91 påverka gränsskyddet om nivån skall bibehållas.

Exportfinansiering

I den omfattande diskussion mellan riksdagspartierna, som föregått propositionsavlämnandet, har bred enighet nåtts om grundprinciperna att gränsskyddet skall vara kvar och att de interna marknadsregleringarna skall avskaffas. Viss oklarhet torde emellertid råda om huruvida stöd till export skall anses som en del av gränsskyddet eller om det är en del av marknadsregleringen.

Propositionen föreslår att all kollektiv exportfinansiering upphör. Det kan anses riktigt att uttag av avgifter på produktionen eller insamlande av införelselavgifter för exportändamål motverkar en anpassning av produktionen till den nivå som går att avsätta inom landet. Marknadssignalerna hämmas av ett sådant system. Därigenom blir produktionen för hög och kostnader för export stiger. Eftersom huvuddelen av exportkostnaderna betalas med medel som jordbruket kan betrakta som "sina" drabbar kostnaden främst näringen.

Exportstödet kan emellertid också anses som en del av gränsskyddet. Om inte säsongs- eller årsmånsöverskott eller överskott som uppkommer på grund av utbytesimport går att exportera kan en överskottssituation uppstå inom landet. Det går då inte för jordbruket att ta ut de priser som gränsskyddet skulle ge. Enligt marknadsekonomiska principer är detta rätt, då signalen ju bör vara att produktionen är för stor. Problemet är att livsmedelsproduktionen inte låter sig helt bestämmas på förhand: Väder och vind påverkar vegetabilieproduktionen, korna "vill" av naturen kalva på våren med mest mjölk under sommarmånaderna, grisarna har inte fler skinkor till jul och det går inte att producera nötkreatur med bara bakdelar.

Enligt vad bl a jordbruksutskottets delegation till EG i Bryssel under april erfarit kommer man inom EG inte att upphöra med sina exportsubventioner och utgår från att detta kommer att vara förenligt med GATT-resultatet. Detta kan leda till en "envägshandel" med livsmedel till Sverige med åtföljande minskat produktionsutrymme och lönsamhet för den svenske jordbrukaren jämfört med kollegorna i den nära omgivningen.

Svenskt jordbruk kan väl hävda sig i en internationell konkurrens, om lika villkor finns. Produkternas kvalitet och frihet från kemiska rester talar bl.a. för det.

Med hänvisning till ovanstående anser vi att visst statligt stöd till export bör utgå under omställningsperioden och kvarstå så länge motsvarande system finns i vår omvärld, främst inom EG.

Det är även av stor vikt att exportverksamhet får bedrivas inom branschvisa säljbolag utan hinder av kommande konkurrenslagstiftning.

Råvarukostnadssystemet bör utformas så att svenska råvaror inte diskrimineras gentemot importerad råvara. Gränsskyddet för stärkelseprodukter bör bibehållas för att möjliggöra en inhemsk produktion motsvarande dagens nivå. Dagens rabattsystem bör även fortsättningsvis få tillämpas.

Enligt propositionen ska restitutioner av införselavgifterna kunna tillgripas när det är befogat av marknadsmässiga skäl. Så har även hittills varit fallet. I något fall, bacon, har de tillgripits för att skydda ett utländskt varumärke. Med den nya livsmedelspolitiken ska restitutioner endast få tillgripas i undantagsfall.

Spannmål

Målsättningen med avvecklingen av spannmålsprisregleringen är att uppnå balans på den inhemska marknaden, dvs slippa förlustbringande export. Avsikten är att "golvpriset" på 100 och 90 öre inte skall behöva användas. Istället bör priset närma sig den gränsskyddade nivån. Samhället kommer enligt propositionen att svara för hela exportkostnaden så länge "golvpriset" finns kvar.

Skall detta bli möjligt är det nödvändigt att omställningen av minst 500 000 ha sker så snabbt som möjligt så att inget internt överskott ska uppkomma. För att utnyttja det gränsskyddade priset är det också viktigt att aktörerna på marknaden – bönder, spannmåls- och foderhandel – ökar planeringen avseende odling och användning. Ett system med kontrakt eller avtal tar i sig inte bort överskott men kan tillse att betydande kvantiteter och kvaliteter betalas till rätt pris.

Propositionens förhoppning om extensivering av spannmålsproduktionen är inte sannolik. Med fasta kostnader enligt europeisk modell är det oftast – om spannmål överhuvud skall odlas – mest lönsamt att producera intensivt. Vid rätt hantering är detta ej heller någon miljökonflikt. Snarare är det så att om jordbruksgrödor skall bli konkurrenskraftiga inom energi- eller industrisektorerna är hög produktionsnivå nödvändig.

Spannmålsodlingen bedrivs redan idag effektivt med liten insats av arbetskraft. I synnerhet för större specialiserade enheter med dyrbar maskinpark kan det vara frestande att satsa på att bli ännu större. Det finns därför anledning att vara observant på en icke önskvärd fortsatt strukturrationalisering. För att slå vakt om familjejordbruket och om sambandet boende/brukande har vi under allmänna motionstiden fört fram förslag om ändringar i jordförvärvslagen.

Oljevaxter

Genom växtförädling och produktionsutveckling kan en ökad andel av matfettet utgöras av svenska råvaror. Att hålla fast vid kravet på produktion som

motsvarar svensk konsumtion är därför rimligt av denna anledning. Därtill kommer en omfattande ökning av användning för tekniskt bruk.

Ett fortsatt utbyte – dvs export av rapsolja och import av annan olja – kostar Sverige endast prisskillnaden på världsmarknaden av dessa oljor. Mot bakgrund av det anförda anser vi att svensk oljeväxtproduktion bör motsvara den inhemska konsumtionen av vegetabiliska oljor, dvs även framgent odlas i samma omfattning som i dag.

Det av regeringen föreslagna kontrakteringssystemet synes väl byråkratiskt. Vi anser att aktörerna på marknaden väl kan klara denna uppgift t.ex. genom ett bransch- och serviceorgan. Jordbruksnämnden kan utöva tillsyn över verksamheten.

Vallfrö

För närvarande har svensk fröodling inget gränsskydd. Näringen som omfattar ca 10 000 ha har dock erhållit ett stöd av regleringsmedel motsvarande knappt 1 500 kr/ha.

En svensk odling är viktig för att växtförädlingen i Sverige skall kunna utvecklas samt för det svenska jordbruket, trädgårdsnäringen och för parkskötseln.

Utan ett visst stöd finns risk för att vallfröodlingen slås ut. All odling sker på kontrakt med utsädesföretagen varför ett visst fortsatt stöd eventuellt kan administreras via dessa företag.

Vi anser att ett belopp av 10 milj kr av budgetmedel bör avsättas för detta ändamål.

Fabrikspotatis

Vi har med tillfredsställelse konstaterat att propositionen innehåller förslag att det nuvarande systemet för rabattering av svensk stärkelse, som används för tekniska ändamål, föreslås behållas.

Mycket talar för att spannmålets reellt sjunkande pris under senare år lett till en förbättrad konkurrens för spannmålsstärkelse, vilken ej långsiktigt kommer att kvarstå. Detta har betydelse för såväl stärkelse som sprittillverkning och bör leda till försiktighet med åtgärder som minskar en effektiv och miljövänlig fabrikspotatisproduktion. I bränneridistriktet har genom åren utvecklats en optimal näringskedja bestående av djurproduktion – stallgödsel – fabrikspotatis – biprodukter – djurproduktion.

Att potatis hittills varit prioriterad råvara för produktion av sprit har inte förhindrat uppbyggnaden av en toppmodern produktionslinje för spannmålssprit. Tvärtom har potatisodlarna varit en drivande kraft för att utveckla spannmålsspritproduktionen som idag är drygt dubbel så stor som potatis-spritproduktionen.

Det är angeläget att framhålla att förhållandet att potatis inte längre skall vara en prioriterad råvara för sprittillverkning inte får tolkas som att potatis inte skall användas. Fabrikspotatisodlarna bör därför ha rätt att leverera potatis till ett pris som motsvarar stärkelsepriset från vete. En viss övergångstid kan behövas. Detta bör ges regeringen till känna.

En tillverkningslinje för potatissprit innebär en förbättrad möjlighet att utnyttja potatis av sämre kvalitet vid framställning av utsädespotatis och industripotatis (chips m m).

Mot. 1989/90
Jo77

Socker

Då regleringen avskaffas bör odlarna och industrin själva ansvara för planering och kontraktering av odlingen.

Gränsskyddet bör ligga på ungefär samma nivå som i EG för att ge likvärdiga konkurrensförhållanden. Gränsskyddet bör leda till att den svenska odlingen vid normalskörd motsvarar 100% av svenska konsumtionen.

Sockerbolaget aviserar att betodlingen på sikt bör koncentreras till områden kring de större bruken. Betodlingens spridning är viktig ur miljö- och växtföljdsynpunkt och en förutsättning för upprätthållande av nuvarande produktionsvolym. En oförändrad sockerbetsareal i nordöstra Skåne, Blekinge, Kalmar län, Öland och Gotland är regionalpolitiskt motiverat. Om industrin genomför en centralisering bör transportbidrag utgå i ökad omfattning. Den i år föreslagna prissänkningen på sockerbeter kan accepteras med hänsyn till att arealbidrag utgår, men får ej leda till sänkt gränsskydd.

Mjök

Mjökprodukter är baslivsmedel med högt näringsvärde. Av propositionen framgår att det vore en framgång för folkhälsan om konsumtionen minskade. Lägre fettintag är för de flesta en fördel, däremot är det inte lika säkert ställt att mjölkfett är mera skadligt än annat fett.

Såväl i LAG-förslaget som i propositionen framhålls att ett borttagande av regleringen skulle leda till att man fick en "produktionskostnadsprissättning". Detta resonemang har inte mycket med en fri marknad att göra, ett begrepp som för övrigt omhuldas av jordbruksministern.

Även utan prisutjämning på mejeriprodukter men med säsongvariationer är det möjligt och sannolikt även lämpligt för den enskilda mejeriföreningen att ta ut marknadsmässiga priser på olika mjökprodukter. Priset skulle då styras, inte av en statlig reglering utan av prissättningen på alternativ på marknaden.

Priset på konsumtionsmjök kommer då i ökad omfattning att vara beroende av pris på produkter som bordsvatten, läsk, juice och öl, smörpriset av margarin och matolja och ost av andra pålägg som kött, korv, marmelad etc.

Den interna mjökregleringen har kommit till för att göra det möjligt att bedriva mjökproduktion i hela landet. Ett borttagande skulle få allvarliga konsekvenser för framför allt glesbygderna, där det är långt till de större tätorterna där de många konsumenterna finns. Inom mejeriområdet är det därför viktigt att ett förenklat utjämningsförfarande tillämpas i enlighet med det av LRF/SMR framtagna förslaget. Systemet bör utvärderas efter omställningsperioden.

Antalet mjölkkor

Propositionen gör gällande att lönsamheten i mjökproduktionen skulle förbättras genom sänkt foderpris. En begränsad sänkning i det korta perspekti-

vet är möjlig, men mot detta skall ställas ökade kostnader för miljö och djurskydd och för den allmänna prisutvecklingen.

Om det uppstår klara spelregler för den framtida produktionen och för marknaden kommer sannolikt marknadens aktörer att själva ta ett fastare grepp om volymproblemen. Även om jordbruksministern är väl optimistisk då det gäller dessa möjligheter delar vi uppfattningen att förädlingsindustrin, främst lantbrukskooperationen, har goda möjligheter att via avtal eller kontrakt och en differentiering av priset anpassa produktionen till efterfrågan. Möjligheten att öka efterfrågan och att utveckla specialiteter för export får inte heller glömmas bort. Enligt vår bedömning är en minskning av antalet kor med ca 75 000 tillräckligt under omställningsperioden.

Propositionen förordar att avvecklingsersättningen till mjölkproducenter förlängs. Vi anser att detta är riktigt, men att ersättningsbeloppen bör justeras. Det högsta belopp som nu betalas ut är 60 000 kr per år vilket motsvarar 60 öre per liter på 100 000 liter. Det innebär att en besättning med mer än 15 kor, som har denna årsproduktion, ej får "full" ersättning.

Då avsikten med systemet dels är att ge lantbrukaren en viss inkomst, men även att göra det möjligt att "pensionera" investeringar, bör den övre gränsen höjas likaväl som priset per liter justeras upp. Vi föreslår att avvecklingsersättningen skall kunna utgå med 75 öre per liter för maximalt 150 000 kg eller totalt 112 500 kr per år.

En sådan avvecklingsersättning skulle sannolikt leda till en sådan minskning av antalet kor till 70-90 000 stycken att balans i mjölkproduktionen uppnås.

Kött

Jordbruksministerns förslag att 91/92 tillföra ett belopp om 200 milj kr i exportstöd för kött kan godtas under förutsättningen att avvecklingen av detta belopp görs avhängigt av vad som sker med exportbidragen i vår omvärld och att huvuddelen av de 360 milj kr som avsättes för utslaktning av 75 000 kor får användas för överskottsexport under omställningsperioden. I annat fall kan resultatet bli att en önskvärd utbyggnad av den självrekryterande köttproduktionen inte kommer till stånd på grund av intern prispress. Under 90/91 behövs däremot inga särskilda medel för export av kokött då nuvarande system gäller.

Jordbruksministern förutsätter att spannmalspriset skall sjunka mer än grovfoderpriset. Detta kan vara riktigt under de två första åren då ett större arealstöd utgår. Vi förutsätter att omställningsprogrammet lyckas och då finns det goda möjligheter för spannmalspriset att närma sig den gränsskyddade nivån. Detta kommer i så fall att gynna en betes- och grovfoderbaserad köttproduktion.

Vi återkommer senare till frågan om att stimulera till ökade extensiva betes- och vallarealer för köttproduktion.

Får- och getproduktion

Konsumtionen av får- och lammkött har minskat under de senaste åren. Jordbruksministern föreslår att det stöd som idag utgår till får- och lammkött

skall försvinna under en treårsperiod. Det innebär att färgött kommer att bli dyrare eller att producenten får lägre pris. Samtidigt är det en besvärlig situation på skinnmarknaden med mycket låga priser. Detta tillsammans kan innebära en minskning av den svenska fårstammen.

Får- och getproduktion är viktiga näringar i många glesbygder och har stor betydelse för att hålla markerna öppna. Vi föreslår därför att ersättningen till att hålla marker öppna blir så stor att den kan ersätta den subvention som utgätt till får- och lammkött.

Ägg

För närvarande finns ett visst överskott på ägg i Sverige. Äggproduktionen har en betydande säsongsvariation, dessutom varierar konsumtionen kraftigt över året. Skall de svenska konsumenterna kunna erbjudas svenska ägg krävs därför att den svenska äggproduktionen något överstiger den sammanlagda konsumtionen under året. Mot denna bakgrund är en viss utbytesexport nödvändig. Som vi tidigare anfört kan stöd till sådan export behövas under övergångstiden.

Omställningsstödet

Samhället skall ha ett övergripande ansvar för att den svenska åkerjorden utnyttjas på ett bra och effektivt sätt. De styrmedel som skapas måste vara sådana att de stimulerar till produktion som är långsiktigt riktig. Enligt vår uppfattning så kan behovet av mark för livsmedelsproduktion bli stort i en inte allt för avlägsen framtid. Under mellantiden är ett utnyttjande av jordbruksmarken till odling av energi och råvaror till industrin en viktig åtgärd för att skapa en bättre miljö.

I princip kan vi godta att samhällets stöd till omställning delas upp på ett omställningsstöd och ett anläggningsstöd. Det anläggningsstöd som föreslås i propositionen ger dock en för stor stimulans till skogsplantering.

Centern föreslår därför att stöd för skogsplantering ej utgår i skogs- och mellanbygder – dessa löper risk att växa igen och förmörkas utan samhällets stöd. Ej heller bör stöd utgå för barrskogsplantering i slättbygder då detta varken ger positiv landskapsbild eller miljöeffekt. Med vår inriktning borde totalbeloppet för anläggning minska med två tredjedelar, ca 800 milj kr.

Enligt vår mening skall huvuddelen av dessa sparade medel användas för att höja omställningsstödet det första året. En höjning med 2 000 kr per ha för 350 000 ha hostar då 700 milj kr. Därmed ges en nödvändig sporre för att snabbt få igång omställningen.

Vi anser att omställningsstödet även ska kunna utgå till all varaktig omläggning för produktion som inte används som livsmedel, t ex jordbruksgrödor som används för energi eller i industriella processer. En kontraktsteckning med användaren ger jordbrukaren rätt att odla sådana grödor på omställd areal.

Avgörande för omfattningen blir om samhället kan skapa fungerande marknader för bioenergi och biomassa. Skattepolitiken och avgifter på utsläpp kommer att ha stor betydelse för detta.

Det är viktigt att vi snabbt får ett program för hur en omställning, på det sätt som vi här skisserat, ska kunna gå till. Lantbruksstyrelsen bör ges i uppdrag att utforma ett program, i enlighet med vårt förslag. Detta program skall vara färdigt i god tid innan omställningsperioden startar den 1 juli 1991.

Arrendatorernas situation

Omställningen av jordbruket med nya ersättningsformer och lägre produktpriser skapar en ny situation i förhållandet markägare och arrendator. I propositionen berörs detta endast kortfattat. Jordbruksministern lägger över hela ansvaret på parterna.

Vi anser att de arealersättningar som ska utgå till jordbruksdrift är att betrakta som brukarstöd. Vi anser att även omställningsstödet i största möjliga utsträckning ska fungera som ett brukarstöd, eftersom vi vill prioritera omställning till grödor som kan ingå i normal jordbruksdrift. Om skogsplantering är alternativet kommer situationen att vara annorlunda, då är det markägaren som vidtar åtgärden och mottar stödet. Skogsplanteringen kan bli ett bekymmer för många arrendatorer i skogs- och mellanbygderna där arrendepiserna är låga. Vi anser att regeringen måste följa utvecklingen och vidta de åtgärder som behövs för att trygga arrendatorernas möjligheter att fortsätta driften.

En kraft i miljöarbetet

Det är viktigt att resursen åkermark utnyttjas på ett optimalt sätt. Den areal som förnärvarande inte behövs för livsmedelsproduktion ska huvudsakligen användas för produktion av energi- och industriråvaror.

Med hjälp av nya kemiska metoder, kan nya industriråvaror tas fram från grödor som idag nyttjas på annat sätt. Det kommer att finnas ett brett spektrum av nya material att välja bland. Redan idag finns möjligheter att få fram plastliknande polymerer från vegetabilier. Fossila oljor ersätts redan idag med vegetabiliska, som miljövänliga motorsågsolja. Biotekniken kommer ytterligare att möjliggöra ett utvecklande av detta. På så vis bidrar jordbruket till att styra in samhället i ett nytt råvaruflöde och därmed förbättras naturresursutnyttjandet och miljön.

Bioenergi kan man få från såväl skogs- som jordbruket. I dag utnyttjas framförallt skogsråvaror som ved, flis och förädlade träbränslen. Det finns en stor potential att utnyttja och vidareutveckla skogsbränslena. Dessa har också en stor betydelse för det kombinerade jord- och skogsbruket och inte minst för möjligheterna att skapa en miljövänlig och inhemsk energiförsörjning.

Ca 50 000 ha åkermark kan successivt tas i anspråk för energiproduktion. I viss utsträckning kan det också bli fråga om samproduktion med t ex fiberproduktion som lucern, vissa gräs och lin. Energiskog bör i första hand planteras i intensiva jordbruksbygder. Användningen av biobränslen i Sverige kan fördubblas utan att vi kommer i konflikt med ett miljöanpassat jord- och skogsbruk eller äventyrar skogsindustrins råvaruförsörjning.

Energigräs ger små näringsläckage och åkermarken kan lätt ställas om till

livsmedelsproduktion. Vi anser att även spannmål kan odlas för energiändamål.

Mot. 1989/90
Jo77

Gräs och baljväxtgrödor kan med fördel användas för produktion av metangas. Det krävs dock enklare och billigare teknik för att nå en rimlig ekonomi. Utöver metangas erhålls som restprodukt ett värdefullt näringsmedel, som minskar behovet av konstgödsel.

Spannmål för produktion av etanol, innebär att ca 2/3 av spannmålets energi koncentreras till etanol, resten blir ett högklassigt proteinfoder, som kan ersätta t.ex. importerat sojamjöl. Ur proteindelen kan bl.a. tas fram ren gluten som används av bagerierna.

Sockerbetor eller fodersockerbetor ger stor andel etanol och motsvarande mindre andel biprodukter.

Oljevaxter, framförallt rapsolja, är intressant som drivmedel. Oljan kan, i för ändamålet anpassade motorer, användas direkt som drivmedel.

En fullskaleanläggning för etanolproduktion beräknas producera 70 000-80 000 m³ etanol per år. För att producera råvara till en fabrik krävs ca 50 000 ha god åkermark.

Förutsättningarna för en spannmålsbaserad etanolproduktion har förbättrats genom förändringar av skattesystemet och den omläggning av spannmålsregleringen som nu föreslås. På marknaden finns utrymme motsvarande två anläggningar. Produktionen innebär att ytterligare ca 100 000 ha åkermark får en annan användning. Med hänsyn härtill bör staten ställa medel till förfogande i form av villkorslån motsvarande anläggningskostnaden för två fabriker, totalt 900 miljoner kr.

Ett åtgärdsprogram för satsning på bioenergi och industrigrödor måste utarbetas. Vi anser att de 500 milj kr som regeringen avser att anslå för att stimulera miljövänlig energiproduktion ska användas för biobränslen.

En väl fungerande marknad är ett måste. Satsningen på industri- och energigrödor skall i huvudsak ske genom att marknadsförutsättningarna säkras. Vi anser att regeringen bör klargöra hur en varaktig marknad kan komma till stånd.

Extensiv betes- och vallproduktion

Minskningen av antalet mjölkkor kan leda till att ca 100 000 ha åkermark friställs. Samtidigt blir det möjligt att öka antalet dikor med samma antal som mjölkorna minskar. Deras foderkonsumtion är dock betydligt mindre.

För att inte få en ökning av den skötsbara arealen bör stödet för landskapsvård bli så stort att det blir lönsamt för lantbrukaren att basera sin köttproduktion på bete och vallfoder från extensivt odlade arealer. Stödet bör kopplas till ett krav att inte använda handelsgödsel och utgå företrädesvis i skogs- och mellanbygder i södra och mellersta Sverige.

Jordbruk med kor har ofta en areal som motsvarar 2 ha per ko. Eftersom avgångsersättningen kan stimulera många mjölkproducenter att sluta med mjölkproduktion och eventuellt gå över till köttproduktion borde ett "extensifieringsstöd" naturligtvis kunna utgå även till arealer som inte varit utnyttjade för vallproduktion till kor.

Andra produktionsgrenar som kan dra nytta av ett stöd av denna typ är

får- och getproduktionen. Även hjortproduktion i hägn bör därigenom kunna utökas.

Mot. 1989/90
Jo77

Med de motiv som här framförts borde landskapsvårdsstödet omfatta ca 300 000 ha utöver den areal som avses i propositionen. Därmed skulle vinnas en extensifieringseffekt motsvarande borttagen överskottsareal på inemot 200 000 ha. Kostnaden för detta beräknas till 300 milj kr och ska vara en del av stimulans- och stödåtgärderna för omställningen.

Landskapsvård

Sedan 1986 finns möjlighet till bidrag för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet, sk NOLA-bidrag. I den livsmedelspolitiska propositionen föreslås ett liknande bidrag för landskapsvård för åren 1990/91 och 1992/93, belopp motsvarande 100 milj kr, 200 milj kr respektive 250 milj kr per år. Vi anser att det är viktigt att medlen används på ett sådant sätt att det ger ett långsiktigt åtagande att hålla markerna öppna i skogs- och mellanbygderna. Vi föreslår därför att det nya bidraget delas upp i två bidragsformer, en del landskapsvårdsstöd i enlighet med propositionen för öppethållande av åker i skogs- och mellanbygder och en del NOLA-bidrag av den typ som nu utgår.

Landskapsvårdsstödet bör under regleringsåret 90/91 kunna utgå med 250 milj kr och efter något år kunna uppgå till 500 milj kr per år och finansieras över statsbudgeten. Ersättningen till de enskilda jordbrukarna bör med den inriktning vi föreslår få en stark koppling till produktionen av mjölk, nötkött och får.

En sådan politik är nödvändig för att få en rimlig regional balans i animalieproduktionen vilket i sin tur är viktigt för glesbygdens överlevnad och landets försvarsberedskap.

Vi föreslår att stöd för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA) utgår med 40 milj kr/år att användas som för närvarande för att bevara flora och fauna i hagmarker m.m.

Alternativ odling

Alternativodling innebär att odlingen bedrivs utan lättlöslig handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Det finns i dag ett växande intresse hos såväl konsumenter som producenter för den alternativa odlingen. Behovet av forskning och utveckling av metoder är mycket stort. Det finns dessutom en stor efterfrågan på rådgivning.

Det är nödvändigt med en långsiktig forskning och kunskapsuppyggnad. Konsumenternas intresse av valmöjligheter och redlighet på marknaden av alternativt odlade produkter måste betonas.

Samhällets stöd till den alternativa odlingen får inte vara kortsiktigt. Ett stöd för alternativ odling utgår nu under tre år. Eftersom omlägningsfasen är längre än så och man kan räkna med ekonomiska problem under den första tiden anser vi att stöd till alternativ odling måste utgå även fortsättningsvis. Medel för detta bör tas från omställningsbidraget.

Regionalpolitiken

Mot. 1989/90

Jo77

Det finns stor risk för att den nya jordbrukspolitik som regeringen föreslår kommer att få förödande följder för jordbruket i skogs- och mellanbygderna. Det är främst en försämrad lönsamhet som mjölkproduktionen har som är faran, eftersom mjölk- och köttproduktion är mest lämpad för dessa bygder.

Regeringens hittillsvarande politik har hårt drabbat dessa bygder och jordbrukarna där. Centerpartiets förslag att redan för budgetåret 90/91 kompensera mjölkproduktionen för ökade kostnader och sedan ett system för ersättning till betes- och vallproduktion i dessa bygder avser att garantera brukarna och landsbygden en framtid.

Vi föreslår dessutom att det speciella regionalpolitiska bidraget till kombinationsverksamhet för jordbruksföretagen höjs från 100 till 200 milj kr och skall utnyttjas i hela landet, där södra Sveriges skogs- och mellanbygder har stora behov.

Skuldsatta jordbrukare

Regeringen föreslår särskilda bidrag till skuldsatta jordbrukare. Avsikten med förslaget är bl.a. att staten ska kunna köpa in jordbruk som inte klarar effekterna av regeringens jordbrukspolitik. I andra fall kan det handla om att ge bidrag för att klara ekonomin under en övergångsperiod. Enligt den analys som Lantbruksstyrelsen gjort med anledning av LAGs förslag kan det röra sig om tusentals brukare. Centerns förslag till en ny jordbrukspolitik innebär att jordbruket ges förutsättningar att utvecklas. Därmed kommer jordbrukets lönsamhet att förbättras så att sådana här insatser inte kommer att bli nödvändiga.

Omställningskommission

Vi föreslår att riksdagen tillsätter en kommission med uppgift att följa omställningsarbetet. Kommissionens uppgift ska vara att se till att arbetet bedrivs så att jordbrukets utvecklingsmöjligheter tas till vara och att omställningen genomförs på ett betryggande sätt. Kommissionen ska följa användningen av de medel som ställs till förfogande för detta.

Det är angeläget att effekterna av riksdagsbeslutet fortlöpande utvärderas och att det finns beredskap för att ingripa om det skulle uppstå icke önskvärda effekter. Det kan gälla problem att finna marknader för nya grödor, negativa miljöeffekter, glesbygdsproblem, minskad sysselsättning på landsbygd m m. Kommissionen ska lägga fram förslag till åtgärder så att intentionerna med omställningen kan uppfyllas. Vi anser att kommissionen ska vara parlamentariskt sammansatt och med representanter från näringen. Jordbruksnämnden ska vara ansvarig myndighet för att administrera omställningen.

Kooperativ samverkan

De lantbrukskooperativa föreningarna kommer att ha en viktig roll för att underlätta omställningen av svenskt jordbruk. Föreningarna kommer själva

att påverkas i stor utsträckning och måste därför ges tillfälle till en struktur-
anpassning som motsvarar de nya förutsättningarna. Det är för svensk del
mycket värdefullt med en stark lantbrukskooperation, som kan medverka
till att jämna ut skillnader i transportkostnader och produktionsförutsät-
ningar. Kooperationen har också stor betydelse för likvärdiga inkomstförhål-
landen i hela landet. Det är särskilt betydelsefullt för familjejordbruket. Av
den anledningen avvisar vi konkurrensutredningens förslag om inskränkning
i rätten att samverka för de lantbrukskooperativa föreningarna.

Sociala satsningar

I propositionen föreslås att de medel som finns kvar i regleringskassorna
skall användas för att finansiera jordbrukets omställning och ensidigt riktas
som arealersättning. Det kan röra sig om ca 500 milj kr samt vissa ytterligare
medel disponerade av Jordbruksnämnden. Den absoluta merparten av dessa
medel har betalats in till kassorna av samtliga producenter av respektive pro-
dukt.

Det är principiellt felaktigt att disponera medlen på sätt som föreslagits i
propositionen. Principen bör vara en återbetalning av inbetalade avgifter.
Det är dock administrativt besvärligt och omöjligt att återbetala medlen till
varje jordbrukare i korrekta proportioner.

Vid senaste förhandlingstillfället har diskuterats möjligheten att avsätta
medel till Lantbrukarnas Pensionskassa. Såväl statsmakterna som Konsu-
mentdelegationen har varit positiva till tanken. Det bör nu övervägas att
överföra jordbrukets regleringsmedel till nämnda pensionssystem. På detta
sätt kommer de att återbetalas som förbättrade pensioner för Sveriges jord-
brukare.

Det är av stor vikt att de överenskommelser inom det sociala området som
gjorts vid jordbruksförhandlingarna måste bibehållas. Det gäller bl a lant-
brukshälsan och jordbrukets trygghetsförsäkring. Det gäller även avbytar-
verksamheten som måste få möjlighet att fortsätta att utvecklas.

Miljösatsningar

Arbetet med att minska miljöbelastningen från jordbruket ska finansieras
med avgifter på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Enligt be-
slutet om avgifter på kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel (prop
1983/84:176, SkU 1983/84: 47, rskr 1983/84:383) var syftet att minska an-
vändningen av handelsgödsel och av hälso- och miljöfarliga kemikalier. En-
ligt beslutet skulle inkomsterna från avgifterna användas till utökade insatser
i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder inom jord-
bruksområdet. Regeringen föreslår nu att regleringsavgiften på handels-
gödsel omvandlas till en miljöavgift som går direkt in i statskassan. Det blir
då än viktigare att riksdagens beslut följs så att medlen används till miljöför-
bättrande åtgärder inom jordbruket. Vi anser att medlen måste nyttjas så att
de blir ett verkningsfullt bidrag i arbetet med att minska miljöförstöringarna.

Behov av sektorsmedel

Mot. 1989/90
Jo77

En rad verksamheter finansieras idag via medel från regleringsföreningarna eller via införselavgiftsmedel. En del projekt är långsiktiga åtaganden och måste tillföras kontanta medel även fortsättningsvis. Andra åtaganden kan avlösas via finansiering direkt på marknaden. Medel krävs också för att få till stånd en långsiktig forsknings- och utvecklingsverksamhet. Vi anser att regeringen måste beakta detta i kommande budgetarbete.

Ett sådant område är ett fortsatt uppbyggande av en skördeskadefond för jordbruket. 60 milj kr bör årligen tillföras. Fonden bör ha en storlek på 500 milj kr för att klara ersättningsbehoven vid skördeskador. Vi anser att regleringsmedel bör kunna användas för detta ändamål även fortsättningsvis.

Leukosprogrammet för nötkreatur och Aujeszkyprogrammet för svin har också bekostats av regleringsmedel. För detta ändamål bör anvisas 20 milj kr/år av budgetmedel.

KMÄ och SMAK

Regeringens förslag om avskaffande av kvalitetsmärkningen kommer att försämra den svenska matens kvalitet. Runmärket är beviset på att ägg och mejeriprodukter är kontrollerade enligt bestämmelser som utarbetats av KMÄ. Producenter som har rätt att runmärka har också skyldigheten att kontrollera sina produkter. Detta är en garanti för att konsumenten erbjuds varor av en god kvalitet. Runmärkningen kan också ha en positiv betydelse vid export.

SMAK-kontrollen har motsvarande funktion vad gäller matpotatis.

Regeringen föreslår nu att den obligatoriska kvalitetskontrollen av ägg, mejeriprodukter och potatis ska upphöra. Riksdagen avvisade så sent som 1988/89 (1988/89:JoU21) ett liknande förslag. Riksdagen uttalade då också att regeringen skulle ha överläggningar med berörda parter innan riksdagen var beredd att fatta definitivt beslut om KMÄ och SMAK. Regeringen har inte redovisat att några sådana överläggningar skett. Regeringen har heller inte föreslagit att kvalitetskontrollen kan ske på annat sätt. Vi anser inte att det finns skäl att avskaffa kvalitetsmärkningen. Vi anser att den är ett verkningfullt medel att förbättra livsmedelskvaliteten. Vi föreslår att riksdagen avslår förslaget om avskaffande av kvalitetskontrollen på de aktuella områdena.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige

I propositionen anges att ett viktigt motiv för en reformering av livsmedelspolitiken är att främja en bättre regional balans. Av detta skäl föreslås att nuvarande konstruktion för beräkningen av pristödet till jordbruket i norra Sverige skall ändras så att lönsamhetsnivån i norra Sverige inte längre skall vara kopplad till lönsamheten i mellersta Sverige. Jordbruksministern anför: "Priserna på jordbruksprodukter kan i vissa fall komma att sjunka som en följd av en intern avreglering. Jag är dock inte beredd att låta dessa förändringar påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad."

Vi anser att det är riktigt att förändra beräkningsmodellen. De förslag som vi presenterar i denna motion kommer att innebära en ökad lönsamhet för näringen i hela landet. Riksdagen har flera gånger uttalat att produktionen i norra Sverige ska bibehållas på 1984/85 års nivå med anledning av bl.a. beredskapskäl. Centern vidhåller denna ståndpunkt. Nuvarande lönsamhet leder till produktionssänkningar.

Vi anser även de redovisade motiven för en förändring som syftar till en långsiktig och stabil produktion av livsmedel i norra Sverige som riktiga och angelägna. Regeringens konkreta förslag är dock mot denna bakgrund inte tillfredsställande.

Den av regeringen föreslagna uppräknigen med 6% av enbart stödbeloppet för budgetåret 1990/91 skulle innebära en kraftig lönsamhetsförsämring för jordbruket i norra Sverige. Om inflationen beräknas till 6% måste en uppräkning med 6% ske på basis av totala kostnadsvolymen. Totalt bör jordbruket i stödområdet därför i kostnadskompensation tillföras 180 milj kr. Storleken på uppräknigen av själva stödbeloppet blir helt beroende av i vilken grad jordbruket totalt i landet får kompensation för kostnadsökningarna avseende budgetåret 1990/91.

Efter uppräkning av stödnivån för kostnadsökningarna 1990/91 och justering för exportkostnaderna kan kostnadstäckningsgraden för arbets- och kapitalkostnaderna framräknas och sedan utgöra riktmärke för att långsiktigt upprätthålla lönsamheten på en jämn och acceptabel nivå.

Med hänsyn till den redan starkt utglesade produktionen i norra Sverige är det av stor vikt att bibehålla och t o m i vissa områden öka produktionen. Det är därför viktigt att det stöd som utgår till jordbruket utformas så att största möjliga produktionsstimulans uppnås. Därför bör stödet inom mjölk-, kött- och fläskproduktionen utbetalas som produktstöd.

Hemstäl lan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en särskild jordbrukspolitik,
2. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en särskild livsmedelspolitik,
3. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om minst 100% självförsörjningsgrad,
4. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om den globala livsmedelsförsörjningen,
5. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om program för uthållig utveckling,
6. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om mål för jordbruket,
7. att riksdagen beslutar om att mervärdeskatt skall uttas med 60% av beskattningsvärdet på basmat från den 1/1 1991 i enlighet med vad som anförts i motionen. Därest detta yrkande ej vinner riksdagens bifall att riksdagen beslutar att livsmedelssubventionerna skall finnas kvar i nuvarande omfattning i enlighet med vad som anförts i motionen.

8. att riksdagen beslutar om kompensation till jordbruket för 90/91 i enlighet med vad som redovisats i motionen.

9. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillföra jordbruket medel för 90/91 via regleringssystemet.

10. att riksdagen beslutar att omställningsperioden skall vara 91/92-95/96, dvs 5 år.

11. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om gränsskyddets nivå efter GATT-förhandlingarnas avslutande.

12. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om exportfinansiering.

13. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om spannmålsodlingen.

14. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av oljeväxtodlingen.

15. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av vallfröodlingen.

16. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av odling av fabrikspotatis.

17. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om omfattningen av sockerbetsodlingen.

18. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om mjölkproduktionen.

19. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppräknigen av avvecklingsersättning till mjölkproducenter.

20. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om köttproduktionen.

21. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om får- och getproduktion.

22. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utbytesexport av ägg.

23. att riksdagen beslutar fördela anslagen till omställning av jordbruket, i enlighet med motionen.

24. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om arrendatorernas situation.

25. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om satsning på biobränsle och åtgärder för att få till stånd en varaktig marknad för dessa.

26. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om byggande av två etanolfabriker.

27. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om extensiv betes- och vallproduktion.

28. att riksdagen beslutar anslå 250 milj kr till öppet landskapsbidrag.

29. att riksdagen beslutar anslå 40 milj kr till NOLA-bidrag.

30. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ odling.

31. att riksdagen beslutar anslå 200 milj kr till glesbygdssöd till hela Sverige, i enlighet med motionen.

Mot. 1989/90
Jo77

32. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en omställningskommission.

33. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om sociala satsningar.

34. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av bekämpningsmedels- och handelsgödselavgifterna.

35. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av sektormedel.

36. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om avskaffande av den kvalitetskontroll som utföres av KMA och SMAK.

37. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om stödet till norra Sverige.

Stockholm den 8 maj 1990

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Pär Grunstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Världens totala spannmålslager i procent av förbrukning

Mot. 1989/90
Jo77
Bilaga

